

Az **FK124970** számú

„Empirizmus és atomizmus a huszadik századi angolszász filozófiában”

című OTKA/NKFIH projekt záró beszámolója

a 2017 szeptember 1-től 2022. augusztus 31-ig terjedő időszakban elért eredményekről

Vezető kutató: Kocsis László

Kutatók: Pete Krisztián, Tuboly Ádám Tamás

I. A kutatás fő célkitűzése

Kutatásunk alapvető célja az volt, hogy a huszadik századi analitikus filozófia első felében uralkodó empirizmus és logikai atomizmus kialakulását, dominanciáját és a kortárs filozófia alakulására tett hatását részletes és kritikai vizsgálatnak vessük alá. Eredeti terveink szerint leginkább három filozófus, nevezetesen Bertrand Russell, Alfred J. Ayer és Wilfrid Sellars nézeteinek tanulmányozásán keresztül kívántuk ezt megvalósítani.

E filozófusok munkássága három szempont alapján került a vizsgálódásaink középpontjába.

1. Vitathatatlan, hogy mindhárman a huszadik századi analitikus filozófia meghatározó alakjai voltak, akik ráadásul annak további fejlődésére is óriási hatással voltak. Mindeközben eltérően viszonyultak az empirizmus és az atomizmus alap gondolatához, vagyis másként látták azt, hogy mi lenne az empirizmus és az atomizmus tartható verziója.
2. Úgy láttuk és látjuk, hogy van egy világos ív, amely Russell alapvetően újszerű metafizikai és módszertani szempontokat érvényesítő logikai atomista nézeteinek kidolgozásával veszi kezdetét, Ayer metafizika-ellenes és sokkal inkább ismeretelméleti jellegű logikai empirista elméletében bontakozik ki, és Sellarsnak Russell atomizmusával és Ayer empirizmusával egyaránt polemizáló, ugyanakkor számos ponton azokkal szimpatizáló empirizmus-kritikájához vagy kritikai empirizmusához vezet.
3. A hazánkban sokkal inkább ismert és alaposabban diszkutált Ludwig Wittgenstein *Logikai-filozófiai értekezése* által fémjelzett logikai atomizmus, a Rudolf Carnap és a Bécsi Kör más tagjai által kidolgozott logikai empirizmus, továbbá Willard Van Orman Quine empirizmus-kritikája mellett az analitikus filozófia alakulásáról alkotott kép teljességéhez indokoltnak véltük és véljük az általunk vizsgált atomista-empirista irányvonal és kritika minél részletesebb feltérképezését és közreadását.

Kutatásaink alapkérdéseit tehát a huszadik századi angolszász, avagy analitikus filozófia első évtizedeiben egyre nagyobb teret hódító, majd későbbi évtizedekben egyre szélesebb körben kritikusokra találó (logikai) empirizmus és atomizmus történeti és filozófiai problémái adták. Az elmúlt öt év kutatása (a kutatási ciklus időtartama azért változott négy évről ötre, mert a Covid-járvány okozta lezárások egy évig megnehezítették a kutatásokkal való haladást, a konferenciaszervezést és a kötetek kiadásával kapcsolatos munkálatok befejezését) arra is lehetőséget biztosított számunkra, hogy új kutatási irányokat jelöljünk ki és ezekben további eredményeket érjünk el (lásd alább a II. szakaszt), miközben mindvégig igyekeztünk hűek maradni eredeti célkitűzéseinkhez, és azok maradéktalan teljesítéséhez (lásd alább a vállalásainkkal kapcsolatos III. szakaszt).

II. A kutatás során felvetett és alaposan vizsgált filozófiai problémák és a kutatás irányvonalai

1. *Történeti jellegű vizsgálódások a logikai empiristák nézeteinek minél alaposabb és pontosabb rekonstrukciójára és batástörténetére vonatkozóan, különös tekintettel a Bécsi Kör tagjai és a logikai empirizmust az angolszász filozófiai életben népszerűvé tevő Alfred J. Ayer közti viszonyra.*

Tuboly Ádám Tamás az elmúlt években a logikai empirizmussal kapcsolatos mélyreható kutatómunkája során több szempontból is alapos vizsgálatnak vetette alá azt a kérdést, hogy miként alakították a logikai empirizmus bizonyos prominens képviselői mind magát a logikai empirizmust, mint a huszadik század analitikus filozófiáját és a filozófia tudományos és társadalmi kérdésekhez való viszonyát. Tuboly kimagasló publikációs tevékenysége legalább három ponton vezetett számottevő eredményekhez: (1) A logikai empiristák közül Otto Neurath, Rudolf Carnap és Philipp Frank életművének és egymáshoz való viszonyaiknak, egymással folytatott levelezéseiknek, továbbá a logikai empiristák tudományos világképének, illetve az egységes tudomány eszméjének nagy részletességgel való rekonstrukciója. (2) A logikai empiristák nézeteit az angol nyelvterületen elsők között bemutató és népszerűsítő Alfred J. Ayer, immáron magyarul is napvilágot látott művének, a *Language, Truth and Logic [Nyelv, igazság és logika]* oldalain kifejtett logikai empirizmusnak a kritikai vizsgálata. (3) A logikai empiristákat egyszerre elismerő és nézeteiket erősen kritizáló Willard Van Orman Quine filozófiai nézeteinek és későbbi megítélésének vizsgálata, nagyrészt Quine modalitással kapcsolatos filozófiai elgondolását téve a vizsgálódásának tárgyává. Tuboly a kutatás során született írásokban végig arra tett kísérletet, hogy a logikai empirizmusról az analitikus filozófia történeti írásokban és nézetekben gyakran csak *bevett nézet*ként hivatkozott, meglehetősen leegyszerűsített képet, amelynek kialakulásában mind Ayer, mind Quine logikai empiristákról szóló írásai fontos szerepet játszottak, egy sokkal árnyaltabb, pontosabb és ennek köszönhetően, hitelesebb képre cserélje le.

2. *Az olyan atomista empiristák, mint Russell, illetve a logikai empiristák hogyan viszonyulnak az igazság fogalmával kapcsolatos filozófiai kérdésekhez, milyen módon alakították az igazságelméleti diskurzust.*

Kocsis László már jó ideje foglalkozik igazságelméleti témákkal, jelen kutatási ciklusban viszont alapvetően az a kérdés foglalkoztatta, hogy mit kezdhet egy empirista filozófus az igazság fogalmával, értve ezen, hogy képes-e olyan igazságdefiníciót biztosító elmélettel előállni, amely lehetővé teszi, hogy empirista módon adjon számot az igazság fogalmáról. A logikai empiristák közül sokan gondolták azt, hogy az olyan fogalmak, amelyek tartalmát vagy jelentését nem empirista módon, vagyis az érzéki tapasztalatra alapozva ragadjuk meg vagy tisztázzuk, akkor az metafizikai szinten marad, és mint ilyen nem tekinthető értelmesnek. Ennélfogva egy empirista számára az elsődlegesen fontos kérdés az igazság olyan *kritériumának* vagy *tesztjének* biztosítása, amely alapján felismerhetővé válik, hogy mely kijelentéseink vagy vélekedéseink igazak (és melyek hamisak). Bizonyos értelemben már Russell is a kritérium kérdését tartotta az igazán lényeges igazságelméleti kérdésnek, de igazán a logikai empiristák számára vált ez a tulajdonképpen egyedül lényeges kérdésé, az igazság filozófiai definíciójának kérdése pedig másodlagossá vagy érdektelenné (főleg, ha az a definíció nem járul hozzá az igazságkritérium biztosításához). Kocsis az elmúlt években leginkább Alfred J. Ayer és Hans Reichenbach igazságelméleti nézeteit vizsgálta meg: arra mutatott rá, hogy az igazság fogalma e két empirista filozófus esetében miként veszítette el elméleti jelentőségét, hogy olyan fogalmaknak adja át a központi szerepét, mint amilyen a *valószínűség*.

3. *Klasszikus empiristák, leginkább George Berkeley és David Hume nézeteinek kortárs analitikus filozófiában megnyilvánuló batástörténetét érintő kutatások.*

Pete Krisztián kutatásainak egyik fő irányvonala a klasszikus brit empiristák filozófiájának alaposabb, a mai modern „empirista” filozófia felől történő újraértelmezése, illetve örökségük

modern „empirizmusban” megfigyelhető hatásainak feltárása. Az utóbbinak számos példáját láthatjuk a 20. századi analitikus filozófiában, kezdve a Berkeley-féle *fenomenalizmus*nak a logikai empiristák és atomisták által preferált *érzetadat*-elméletben való megnyilvánulásától, a humeianus fizikai-filozófia térnyeréséig. Az előbbire pedig jó példa az, ahogyan Berkeley és Hume filozófiájának egyes elemeit megtermékenyítő és megvilágító módon értelmezhetjük Sellars felől. Ez igaz arra, ahogyan Berkeley a saját és mások elméjéről való tudásunkat bevezeti, tudniillik, hogy azokra nem vonatkozik tapasztalásunk mégis biztosak vagyunk a létükben. Ez pedig értelmezhető azon a módon is, ahogyan Sellars a posztulált elméleti entitásokra alapozza *tudományos realizmusát*, vagy hogy az érzettartalmak posztulált voltát is elegendőnek tartja ahhoz, hogy elfogadjuk azok létezését. Magyarán szükségünk van rájuk, azért léteznek. Ahhoz, hogy Berkeley szerint magyarázhatjuk a tapasztalataink egységességét, fel kell tételeznünk egy spirituális entitást, az elménket, enélkül megmagyarázhatatlan marad a kérdéses egységesség. Mindez viszont elégséges alap arra, hogy higgyünk ennek létezésében. Végső soron ugyanez a helyzet Isten létezésével is. Félrevezető az a Berkeley-val szemben felhozott kifogás, hogy nincs kifejezett és minden kétséget kizáró istenbizonyítása, ezért idealista rendszere összeomlik. Éppen fordítva áll a helyzet: az empirista alapvetően adottnak véve nincs más lehetőségünk a világ tényleges létezésében való hitre, mint elfogadni egy Isten létezését, aki e világot létezésében megtartja. Nem Istene alapul az immaterializmus, hanem az immaterializmus teszi lehetővé, hogy higgyünk a világ és Isten létezésében. Hasonló – sellarsi – módon értelmezi újra például David Landy is Hume-nak az emberi természetről alkotott elképzeléseit. Továbbá ide kell sorolnunk azt a projektet is, amiben Pete Berkeley és Ayer nézeteit veti össze a morálfilozófiai diskurzus-értelmezéseik vonatkozásában.

Kocsis László ez irányú kutatásai során arra tett kísérletet, hogy megvizsgálja David Hume filozófiájának a kortárs analitikus filozófiában meglehetősen szerteágazó módon megjelenő hatástörténetét. Hume nézetei manapság óriási hatással vannak a filozófiai problémák megoldására vállalkozó kortárs elméletalkotókra a filozófia legkülönbözőbb területein: a különféle *humeianus* koncepciók a fizika filozófiájától, a kortárs analitikus metafizikán, valamint a modalitás episztemológiáján keresztül a cselekvés- és morálfilozófiáig terjednek. Kocsis alapvetően David Lewis *atomista* beállítottságú humeianus metafizikai koncepciójának és e koncepció tudományfilozófiai relevanciáinak rekonstruálására vállalkozott, különös tekintettel az oksággal és a természettörvényekkel kapcsolatos humeianus filozófiai koncepciók alakulására, továbbá a Lewis humeianus szupervenienca tézisével szemben felmerülő problémákra és az arra adott válaszokra.

4. *Annak vizsgálata, hogy az analitikus filozófia huszadik századi történetében miképp adtak számot az empiristák a modális diskurzus természetéről, és hogyan vált központi fogalom a lehetséges világok a modalitásról szóló filozófiai diskurzusban.*

Tuboly Ádám Tamás egyik fő kutatási területe a *modális* diskurzus, vagyis a lehetőségekkel, szükségszerűségekkel, lehetlenségekkel kapcsolatos hétköznapi, tudományos vagy filozófiai diskurzus, különös tekintettel a modális logika vagy logikák alakulásának történeti jellegű vizsgálatára. Kutatásai során alaposan vizsgálta, hogyan alakultak ki a logikai empiristák modalitással kapcsolatos nézetei és miért kerültek ezek a nézetek Willard Van Orman Quine számára a modális logikák filozófiai interpretálhatóságával kapcsolatos kritikájának keresztútjába, majd az egész modális diskurzus értelmességével kapcsolatos quine-i szkepticismusba. Tuboly rámutatott arra is, hogy Quine modalitással kapcsolatos szkeptikus nézeteivel kapcsolatban sokakban olyan kép gyökeresedett meg, amely sok részletet illetően elnagyolt. Ha ezeket a részleteket is alaposan szemügyre vesszük, akkor Quine modalitással kapcsolatos aggályait és azok hatását a modális diskurzussal kapcsolatos további filozófiai vizsgálódások alakulására és fejlődésére (Saul Kripke és David Lewis modalitással kapcsolatos elméleteire) vonatkozóan is át kell értékelnünk.

Kocsis László és Tuboly Ádám Tamás a kutatási időszak utolsó évében a modalitás olyan kortárs filozófiai nézeteit vizsgálta, amelyek a modális diskurzus, a modális fogalmak használatát egy újfajta, a múlt század hatvanas-hetvenes éveitől egyre népszerűbbé váló terminológia, tudniillik a *lehetséges világok* fogalmi eszköztárának bevezetésével próbálta filozófiailag tisztázni. A lehetséges világok fogalma mind a modalitás kapcsolatos logikai, szemantikai, ismeretelméleti és metafizikai gondolkodás alakulására is nagy hatással volt. Komoly szerep jut ebben olyan empirista beállítottságú filozófusoknak is, mint amilyen David Lewis, aki annak ellenére, hogy naturalista-empirista-atomista felfogást vall magáénak, ami az aktuális világ történéseit és jelenségeit illeti, a modalitással kapcsolatos redukcionista programjában mégis nagy szerepet szán a lehetséges világokkal kapcsolatos realista metafizikájának. Kocsis és Tuboly Lewis lehetségesvilág-realizmusának kritikai vizsgálatához a modalitás filozófiájában Lewis kortárs kritikusai által nyújtott alternatívák feltérképezésével egy részletesebben kidolgozott taxonómia felállítására tett kísérletet.

5. *Wilfrid Sellars klasszikus és logikai empirizmussal kapcsolatos kritikai nézeteinek, avagy a sellarsi kritikai empirizmus hatása a kortárs filozófiára, különös tekintettel az elmefilozófiára és a tudományfilozófiára.*

Pete Krisztián Wilfrid Sellars filozófiájára irányuló kutatásainak az ad különös jelentőséget, hogy Russell és Ayer a saját korában is az analitikus filozófia főáramába tartozott, de Sellars jobbára a periférián mozgott – soha nem volt annyira a fősodorban mint az előző kettő, vagy az empirizmushoz szintén kritikai módon viszonyuló Quine. Ez azonban teljesen megváltozik a halálával, és bátran mondhatjuk ma már, hogy a 20. század végének, a 21. század elejének egyik legnagyobb hatású analitikus filozófusává nőtte ki magát. Olyannyira, hogy követőit – és a gondolatait felhasználó egyéb filozófusokat – még aszerint is két csoportra osztják, hogy melyik híres elképzelését emelik piedesztálra: a *scientia mensura* elvet, vagy a normatív redukálhatatlanságára vonatkozót (az előbbieket alkotják a jobb szárnyat, az utóbbiak a bal szárnyat). A *scientia mensura* elv fémjelezte tudományos realizmusa szerint a Platón óta domináns *philosophia perennis* alapvető entitásait fel kell váltanunk a tudomány által posztulált entitásokkal, a mindennapi fogalmi keretünk, a „manifeszt kép” helyébe a „tudományos képnek” kell lépnie. Ez a meggyőződés érhető tetten Churchlandék eliminatív materializmusában, Millikan bio-szemantikájában, Dennett intencionális állapotában. Tudományos realizmusa szerint, a jelenleg elfogadott elméleteink a legjobb leírásai a valóságnak, hiszen ezek bírnak a legnagyobb magyarázóerővel, ezért ezek alapentitásait kell elfogadnunk létezőknek. A másik szárnyat olyan filozófusok képviselik, mint Robert Brandom, John McDowell, Richard Rorty vagy épp Huw Price. Szerintük a – változó mértékben és intenzitással – a redukcionista, fizikalista attitűd nem igazolható sem a tudományfilozófia, sem az elmefilozófia területén. A szemantikai fogalmaink normativitása nem redukálható semmi másra. Sellars valójában e két nézet között próbál kiutat találni, például úgy, hogy a mentális állapotokat magyarázatilag posztulált entitásoknak veszi, amelyekhez egy bizonyos értelemben privilegizált hozzáféréssel is rendelkezünk. Ez a hozzáférés ugyanakkor nem abszolút, nem *adott*, hanem viselkedési evidenciákra alapozott beszámolók begyakorlásának köszönhető (lényegét tekintve közvetett, de gyakorlatában mégiscsak közvetlen). Ahogyan a mentális állapotok maguk sem alapvető, közvetlenül megtapasztalt létezők, hanem következtetünk rájuk, magyarázati szempontból tekintjük őket létezőknek. (Az elmélet-elmélet ugyan ezen a belátáson alapul – vö. Paul Churchland –, de nem veszi figyelembe azt, hogy az indokok logikai terében tett lépésekhez van csak szükségünk ezen elméletre, és magát ezt a logikai teret nem redukálhatjuk a fizikai világra maradék nélkül.)

Kocsis László és Pete Krisztián közös kutatásainak egyik terepe a kortárs elmefilozófia egyik kurrens elméleti irányvonala: a mentális fikcionalizmus tarthatósága. A mentális fikcionalizmus a vélekedésekre és vágyakra hivatkozó, emberi viselkedést egyébként meglehetősen sikeresen magyarázó és előrejelző népi pszichológiai diskurzust egyszerű fikciónak tekinti. Kocsis és Pete

Wilfrid Sellars elmefilozófiai nézetei alapján arra próbált rámutatni, hogy miközben Sellars elméről alkotott képében lehet közös pontokat találni a mentális fikcionalizmussal, éppenséggel sellarsi alapokon továbbra is jól védelmezhető maradhat a népi pszichológiának az emberi viselkedést magyarázó és előrejelző szerepe, vagyis a mentális fikcionalista akkor jár a legjobban, ha Sellars nyomdokain haladva próbál számot adni arról hogyan magyarázzuk és jelezzük előre a viselkedést a népi pszichológia fogalmi eszköztárának segítségével.

6. *Metafilozófiai, a filozófia módszertanával és tulajdonképpeni céljával kapcsolatos vizsgálódások, különös tekintettel arra, hogyan viszonyul a filozófia a tudományokhoz és a józan észhez.*

Kocsis László a kortárs filozófiában manapság kifejezetten sokat diszkutált metafilozófiai kérdések vizsgálata során egy úgynevezett *ekvilibrista* álláspont felvázolására tett kísérletet. Eszerint amikor filozófiai elméletet alkotunk, egyensúlyra kell törekednünk a józan észre alapozott, sokszor prefilozófiai, ugyanakkor a filozófiai elméletalkotás során számunkra plauzibilis kiindulópontként szolgáló meggyőződéseink, illetve a tudomány gyakran kontraintuitív, de a világ megismeréséhez kétségtelenül egyedülállóan sikeres elméletei között. Kocsis amellett kísérelt meg érveket felhozni, amit meggyőződése szerint David Lewis képvisel a legvilágosabban, miszerint ahhoz, hogy egyáltalán egy filozófiai elmélet hiteles lehessen, tiszteletben kell tartania a prefilozófiai és a tudományokhoz csak nagyon laza szálon kapcsolódó, sokszor azzal feszültségben álló meggyőződéseinket, miközben el kell ismernie és figyelembe kell vennie, hogy a tudományok biztosítják a világra vonatkozó legjobb elméleteket. Ez a felfogás szerint a filozófiai elméletalkotás nem a filozófiai kérdésekre mindenkit meggyőző válaszokat nyújt (plauzibilis és többé-kevésbé meggyőző válaszokat igen), hanem lehetőséget biztosít arra, hogy egyensúlyt teremtsünk a sokszor komoly feszültségben álló vélekedéseink között.

Pete Krisztián kutatásai során arra a metafilozófiai kérdésre kereste a választ, hogy a józan ész pontosan milyen szerepet tölt be a filozófiai vizsgálódások tekintetében. Ez egy alapvető metafilozófiai kérdés, különösen akkor, ha feladjuk azt az elképzelést, mely szerint a filozófusok alapvető igazságok kimondásában érdekeltek. Ez a meggyőződés a természettudományos diszciplínákhoz teszi hasonlatossá a filozófiát, ami nyilvánvaló tévedés, hiszen sem tárgyát, sem módszereit illetően nem sorolható a filozófia a tudományok közé. Ha viszont nincs speciális tárgya, és nincsenek olyan keretfeltételek, melyek kordába szorítják a filozófiai vizsgálódásokat, mégis mi a filozófia feladata. Leginkább az, hogy a józan ész, a mindennapi fogalmi keretünk, és a tudományos, vallásos, művészi fogalmi keretek között közvetítsen. Hogy érthetővé tegye a tudomány állításait a mindennapi keret fogalmisága számára, mintegy lefordítva azt. Vagyis a filozófia a különböző fogalmi keretek és az életvilágot jelentő mindennapi fogalmiság között közvetít, értelmessé és értelmezhetővé teszi a más fogalmi keretek állításait a mindennapi keretben.

Kocsis László és Tuboly Ádám Tamás Hans Reichenbach nézeteit vizsgálták meg részletesen, hogy kiderítsék egy szigorúan *naturalista* meggyőződéseken alapuló tudományos episztemológia keretében hogyan lehet tárgyalni egyrészt a természettudományos elméletek, és ezek közül is, alapvetően a fizikai elméletek és a filozófiai elméletek sajátos egymásra hatását, másrészt a tudományos elméletalkotás egyre kifinomultabb és szofisztikáltabb fogalmi eszköztárának viszonyát és hatását a hétköznapi gondolkodásunk és diskurzusaink, sok esetben tudományos diskurzusban is alapvetőnek vélt fogalmainak (mint amilyen az igazság fogalma) alakulására. Szerintük noha Reichenbach, mondhatni, radikális, *szcientista* naturalizmusa a tudomány elsődlegességét hirdeti, ez mégsem jelenti azt, hogy fel kellene adnunk a filozófiai elméletalkotást vagy azokat a fogalmainkat, amelyek alapvető részét képezik a filozófiai és prefilozófiai, avagy hétköznapi (nem-tudományos) diskurzusainknak.

III. Eredeti vállalások és ami megvalósult:

A kutatás kezdetén alapvető feladatunkként mindenekelőtt azt jelöltük ki, hogy az empirizmus különböző változatainak pontos rekonstrukcióját és a velük szemben felhozott kritikákat három központi jelentőségű szerző művének fordításán és e művek befogadását, megértését és filozófiai kontextusba helyezését elősegítő kommentárok megírásán keresztül vizsgáljuk meg: E három szöveg: Bertrand Russell – *A logikai atomizmus filozófiája*; Alfred J. Ayer – *Nyelv, igazság és logika*; Wilfrid Sellars – *Empirizmus és elmefilozófia*. Mindezt abban a szellemben, hogy e szövegek magyar nyelven való közreadása, nemkülönben a hozzájuk fűzött kommentárok lehetővé tennék e filozófiai hagyomány felsőoktatásban és a filozófiai szakmában való markánsabb megjelenését. A kutatás további állomásaként három, a fent említett, időközben fordításra került kötetekben kifejtett nézetek diszkutálására magyar nyelvű konferenciák megszervezését is vállaltuk.

Kutatócsoportunk publikációs tevékenysége meghaladja a kutatási tervben vállaltakat. Végeredményében a kutatás öt éve során a következő eredmények születtek:

A klasszikus analitikus filozófiai szövegek fordítását tartalmazó kötetek a Gondolat Kiadó gondozásában jelentek meg, továbbá a könyvek magyar megjelenésének apropóján a Kiadóval közösen újtárra indítottunk egy könyvsorozatot: „Az analitikus filozófia klasszikusai”. Reméljük az elkövetkezendő években több hasonló kötet lát majd napvilágot. A fent említett kötetek mellett született még szám szerint

- 2 magyar nyelvű monográfia,
- 3 angol nyelvű szerkesztett könyv,
- 3 magyar nyelvű szerkesztett könyv,
- 1 angol nyelvű szerkesztett folyóirat különszám,
- 4 angol nyelvű referált, nemzetközi folyóiratban megjelent cikk (2 D1-es folyóiratban).
- 10 angol nyelvű könyvfejezet,
- 10 magyar nyelvű könyvfejezet,
- 1 magyar nyelvű folyóirat cikk.
- 2 angol nyelvű recenzió, és
- 2 magyar nyelvű recenzió.

Továbbá, a magyar nyelvű konferenciák helyett, a kötetek kapcsán, bevonva Russell, Ayer és Sellars nemzetközileg elismert kortárs kutatóit, nemzetközi konferenciákat szerveztünk 2018 őszén, „The Historical and Philosophical Significance of Ayer’s *Language, Truth and Logic*”, 2019 tavaszán, „Language, Logic and Reality: The Legacy of Russell’s Logical Atomism”, és 2022 tavaszán, „Nature and Norms in a Stereoscopic View – Conference on Wilfrid Sellars’s (meta)philosophy”.